

3. Комерційні відносини України: організація зовнішньої торгівлі: Підручник. – Чернівці: Рута, 2004. – 560 с.

4. Гаркавенко С.С. Маркетинг. Підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів. – К.: Лібра, 2002. – 708 с.

5. Пирог О.В., Зацепило А.І. Оцінка експортного потенціалу регіонів України // Економічний простір, №24, 2009. – С. 144–152.

6. Шубравська О.В. Ризики розвитку аграрного сектора економіки України в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі // www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Shybravska206.pdf

7. Третьяк В.В. Экспортный потенциал региона при оценке возможностей регионального внешнеэкономического развития // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №12. – С. 110–117.

8. Соціально-економічний розвиток України за січень-вересень 2010 року // Державний комітет статистики. www.ukrstat.gov.ua

9. Експрес випуск 18.01.2010. №10 // Державний комітет статистики. www.ukrstat.gov.ua

10. Експрес випуск 10.03.2010. №52 // Державний комітет статистики. www.ukrstat.gov.ua

11. Експрес випуск 31.05.2010. №138 // Державний комітет статистики. www.ukrstat.gov.ua

12. Товарна структура зовнішньої торгівлі за січень-вересень 2010 року // www.ukrstat.gov.ua

13. Виробництво основних сільськогосподарських культур у 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 роках, січень-вересень 2010 // www.ukrstat.gov.ua

О.О. КЛОКАР,
к.е.н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет

Економічна оцінка та підвищення ефективності відтворення грошових і матеріально-технічних ресурсів аграрного сектора економіки

Визначено в результаті аналізу основні складові матеріально-технічних ресурсів аграрного сектора економіки. Сформовано заходи щодо підвищення ефективності їх відтворення. Це дасть можливість сформувати якісну виробничу базу та реалізувати дієві заходи поліпшення механізму відтворення ресурсного потенціалу агросфери в цілому.

Ключові слова: аграрний сектор, ефективність, виробнича база, ресурсний потенціал.

Определены в результате анализа основные составляющие материально-технических ресурсов аграрного сектора экономики. Сформированы мероприятия по повышению эффективности их воссоздания. Это даст возможность сформировать качественную производственную базу и реализовать действенные мероприятия улучшения механизма воссоздания ресурсного потенциала агросферы в целом.

Ключевые слова: аграрный сектор, эффективность, производственная база, ресурсный потенциал.

Certainly as a result of analysis there are basic constituents of material and technical resources of agrarian sector of economy. Measures are formed on the increase of efficiency of their recreation. It will enable to form a high-quality production base and and to realize the effective measures of improvement of mechanism of recreation of resource potential of agrosferi on the whole.

Постановка проблеми. Інтеграція України в світовий економічний простір, ефективна реалізація соціально-економічних реформ у даному напрямі та підвищення життєвого рівня населення, можливо лише за умови якісного використання та відтворен-

ня виробничих ресурсів, передусім, сільськогосподарських підприємств. Проте відсутність позитивних результатів аграрної реформи (розпаювання землі та майна господарств) та дієвих важелів впливу на ефективність сільськогосподарського виробництва, негативно позначилися на розвитку цієї галузі в цілому. Так, матеріально-технічна база, матеріальне стимулювання, рентабельність та інші важливі показники розвитку аграрних підприємств за останні 20 років скоротилися відповідно в 3–5 разів. Як наслідок, міграція населення працездатного віку за вищенаведений період перевищила 8 млн. осіб [13, с. 3; 15, с. 192, 223–224, 363, 365–369, 372–375]. Дана ситуація гальмує надходження всіх матеріальних і нематеріальних ресурсів в агросферу, провокує неконтрольовану міграцію, бідність, особливо сільського населення та дестабілізує розвиток держави в цілому. Тому актуальним питанням на сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки є комплексна економічна оцінка та підвищення ефективності використання виробничих ресурсів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженням вищенаведеної проблеми займалися такі науковці: О. Бондаренко, В. Трегобчук, О. Вороновська, В. Дієсперов, П. Руснак, В. Жабка, М. Рудий, А. Чалий, А. Єріна, О. Олійник, Г. Підлісецький тощо [1–4; 7, 8; 11, 12]. Вчені сформували основні засади щодо дослідження матеріально-технічних ресурсів агросфери. Проте проблема якості їх відтворення в контексті трансформації соціально-економічних відносин в сільському господарстві розроблена ними недостатньо.

Враховуючи актуальність вищезазначених питань, головною метою даного етапу дослідження стала економічна оцінка виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств Київ-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ської області. Для досягнення цієї **мети** слід було вирішити такі завдання:

- визначити основні складові щодо економічної оцінки матеріально-технічних ресурсів аграрних підприємств;
- провести оцінку вищевказаних складових;
- виявити переваги та недоліки щодо формування та використання кожної з них і обґрунтувати отримані результати.

Для вирішення вищенаведених завдань нами були використані наступні методи: діалектичний, абстрактно-логічний, системно-структурний тощо.

Виклад основного матеріалу. У результаті дослідження встановлено, що для комплексної оцінки грошових і матеріально-технічних ресурсів сільськогосподарських підприємств, доцільно використати такі показники: інвестиції в основний капітал; прямі іноземні інвестиції; поточні фінансові інвестиції; довгострокові фінансові інвестиції; доходи майбутніх періодів (табл. 1). Із наведеної таблиці слідує, що в 2009 році більшість показників, які характеризують ефективність формування та використання грошових ресурсів у сільському господарстві України та Київщини, майже в 2 рази менші, ніж у промисловості цього регіону. Це стосується насамперед усіх форм інвестицій (понад 64% кожен показник), доходів майбутніх періодів, обсягу грошових коштів (у середньому 68% за всіма показниками). Разом із тим рівень рентабельності був вищим в аграрному секторі економіки, ніж промисловості Київської області та України в цілому (відповідно в середньому 1,2 та 1,3%).

Отже, всі вищенаведені показники свідчать про значно меншу забезпеченість грошовими ресурсами сільськогосподарських підприємств порівняно з промисловими. Проте рентабельність вищевказаних господарюючих суб'єктів відображає позитивну динаміку розвитку, передусім аграрного сектору економіки. Разом із тим обсяг грошових ресурсів підприємств аграрного секто-

ру економіки істотно диференціюється в залежності від обсягу чистого прибутку. Тому, на нашу думку, доцільно розглянути ефективність використання та відтворення грошових і матеріально-технічних ресурсів за окремими показниками (табл. 2).

Із табл. 2 слідує, що сільськогосподарські підприємства з більшим розміром чистого прибутку мають кращі показники щодо використання та відтворення грошових та матеріально-технічних ресурсів. Так, інвестиції в основний капітал, поточні фінансові інвестиції, вартість основних засобів, забезпеченість енергетичними потужностями, кількість сільськогосподарської техніки та обладнання в господарствах з розміром прибутку понад 100 тис. грн. у середньому на 36,3%, за всіма вищевказаними показниками, більше ніж у підприємствах з меншим розміром чистого прибутку (до 50 тис. грн.).

На нашу думку, дана ситуація свідчить, що чистий прибуток є одним з найвагоміших чинників, які впливають на ефективність формування, використання та відтворення не лише грошових і матеріально-технічних ресурсів, але й ресурсного потенціалу будь-якого підприємства в цілому. Тобто це кошти підприємства, які залишилися після здійснення всіх обов'язкових відрахувань (розрахунки за податками та платежами до бюджету, погашення кредитних, інвестиційних та інших зобов'язань, що формують собівартість готової продукції) та на розсуд власника спрямовуються за певним призначенням (витрачаються на його особисті потреби, або на розширене відтворення виробництва). Тому від обсягу цих коштів залежить формування основних засад відтворення ресурсного потенціалу агросфери.

Висновки

Таким чином, у результаті економічної оцінки виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств нами встановлено, що до основних складових їх аналізу належать: трудові, земельні, грошо-

Таблиця 1. Ефективність формування та використання грошових ресурсів у сільському господарстві та промисловості Київської області, 2009 рік*

№ п/п	Показник	Галузь		Відношення показників IV графі до III, %
		сільське господарство	промисловість	
Україна				
1	Інвестиції в основний капітал, млн. грн.	9,4	57,7	83,7
2	Прямі іноземні інвестиції, млн. грн.	8,7	90,2	90,4
3	Поточні фінансові інвестиції, млн. грн.	672,3 тис. грн.	11,8	94,3
4	Довгострокові фінансові інвестиції, млн. грн.	5,1	42,5	88,0
5	Доходи майбутніх періодів, млн. грн.	1,2	9,3	87,1
6	Грошові кошти, млн. грн.	5,2	23,5	77,9
7	Чистий прибуток, млн. грн.	14,0	33,3	58,8
8	Рентабельність, %	8,3	-1,3	у 1,5 рази
Київська область				
1	Інвестиції в основний капітал, млн. грн.	890,3 тис. грн.	3,2	71,9
2	Прямі іноземні інвестиції, млн. грн.	2,5	7,0	64,3
3	Поточні фінансові інвестиції, тис. грн.	84,5	524,7	83,9
4	Довгострокові фінансові інвестиції, млн. грн.	1,0	1,5	66,7
5	Доходи майбутніх періодів, млн. грн.	9 тис. грн.	1,6	99,4
6	Грошові кошти, млн. грн.	163,6 тис. грн.	1,1	84,6
7	Чистий прибуток, млн. грн.	1,4	1,6	12,5
8	Рентабельність, %	14,2	3,9	72,5 п.п.

* Розраховано автором за даними Держкомстату України та обласного управління статистики в Київській області за 2009 рік [5, с. 89, 91, 93, 106; 6, с. 77, 79, 81, 145, 153; 9, с. 28; 10, с. 50, 173; 14, с. 30; 15, с. 34-35].

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 2. Вплив розміру чистого прибутку на ефективність використання та відтворення грошових та матеріально-технічних ресурсів сільськогосподарських підприємств Київщини, 2009 рік*

Показник	Групи підприємств за розміром чистого прибутку, тис. грн.			У середньому (разом)	Відношення показників III групи до I, %
	I	II	III		
	до 50	50–100	понад 100		
Кількість підприємств, од.	5	4	2	3,7	–
Інвестиції в основний капітал, тис. грн.	60,0	80,0	100,0	80,0	40,0
Поточні фінансові інвестиції, тис. грн.	5,0	7,0	9,0	7,0	44,4
Вартість основних засобів, тис. грн.	250,0	320,0	410,0	326,7	39,0
Забезпеченість енергетичними потужностями, на 100 га посів. площі, кін. сил	310,0	330,0	350,0	446,7	11,4
Кількість сільськогосподарської техніки та обладнання, штук	50,0	75,0	94,0	73,0	46,8

* Розраховано автором за даними річних звітів господарств Білоцерківського, Володарського, Кагарлицького та Фастівського районів Київської області за 2009 рік.

ві та матеріально-технічні ресурси. Так, економічна оцінка вищевказаних складових відображає низький рівень їх використання та відтворення. Це передусім стосується трудових та земельних ресурсів, де відсутність ефективних матеріальних і соціально-психологічних стимулів для перших та збалансованих технологій виробництва окремих видів продукції для других (виращування переважно технологічних культур і виснаження ґрунтів) погіршує рентабельність діяльності сільськогосподарських підприємств.

На нашу думку, всі вищевказані результати дослідження сприятимуть визначенню пріоритетних напрямів щодо відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки в цілому.

Література

1. Бондаренко О.А. Організаційно-економічний механізм відтворення основних засобів в АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 – «Економіка сільського господарства і АПК» / О.А. Бондаренко. – Д., 2002. – 20 с.
2. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) / [відповід. ред. акад. УААН, В.М. Трегобчук]. – К.: ІЕ НАН України, 2003. – 259 с.
3. Вороновська О.В. Економічний механізм формування і відтворення технічних засобів в аграрних підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 – «Економіка сільського господарства і АПК» / О.В. Вороновська. – Д., 1998. – 16 с.
4. Дієсперов В.С. Організаційні умови раціонального використання техніки / В.С. Дієсперов // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – С. 536–543.
5. Діяльність суб'єктів господарювання Київської області: Статистичний збірник. – К.: Головне управління статистики у Київській області, 2010. – 126 с.
6. Діяльність суб'єктів господарювання: Статистичний збірник. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – 448 с.
7. Економіка сільського господарства / [П.П. Руснак, В.В. Жабка, М.М. Рудий, А.А. Чалий; за ред. П.П. Руснака]. – К.: Урожай, 1998. – 320 с.
8. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування: Навч. посіб. / Єріна А.М. – К.: КНЕУ, 2001. – 170 с.
9. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності підприємств Київської області: Статистичний збірник. – К.: Головне управління статистики у Київській області, 2010. – 64 с.
10. Київська область: Статистичний щорічник. – К.: Головне управління статистики у Київській області, 2009. – 544 с.
11. Олійник О.В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві в умовах циклічності його розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.07.02 – «Економіка сільського господарства і АПК» / О.В. Олійник. – Суми, 2005. – 36 с.
12. Підлісецький Г.М. Основні засоби сільського господарства в Україні: стан, оновлення, оцінка / Г.М. Підлісецький // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – С. 115–121.
13. Про стан соціального розвитку села (довідна записка). – К.: ІАЕ УААН., 1998. – 47 с.
14. Сільське господарство Київської області: Статистичний збірник. – К.: Головне управління статистики у Київській області, 2010. – 399 с.
15. Сільське господарство України: Статистичний збірник. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – 376 с.